

دکتر جاوید ثابتی

پرونده

برخورد روی اربابه‌ها

پزشک باید یک اربابه شخصی و یک دستیار داشته باشد. باید مهربان باشد و حسود نباشد. آرام سخن بگوید و هیچ‌گونه غروری نداشته باشد. دشمن بیماری و دوست بیمار باشد و حجب و حیا را رعایت کند. رفتاری نجیبانه داشته باشد. پاسدار شهرت خوب باشد. به خاطر سود کار نکند بلکه پاداش معنوی را در نظر بگیرد. اینها جمله‌هایی است که در ایران باستان در مورد پزشکان گفته می‌شد. کسانی که در آن زمان برابر تمام نظام سلامت بودند. امروزه نظام سلامت، گستره بزرگی است که یک خانواده ۵۰۰ هزار نفری را تشکیل می‌دهد. همه افرادی که برای ارتقا و حفظ سلامت و پیشگیری از بیماری‌ها در جوامع فعالیت می‌کنند، به یک اندازه در آن سهم دارند و هیچ یک بر دیگری رجحان و برتری ندارد. تنها حیظه وظایف آنها با یکدیگر متفاوت است ولی برخی مواقع نقش بعضی از این افراد پررنگ‌تر به‌نظر می‌آید. به طور مثال پزشکان به دلیل محبوب بودن رشته تحصیلی شان ، همیشه در نظر همگان مؤثرتر به نظر می‌آیند. از سوی دیگر پزشکی از ابتدای پیدایش خود مقدس بوده و جوامع در هر عصری احترام خاصی برای پزشکان قائل بوده‌اند. از دیگر دلایل تقدس این رشته، افرادی هستند که در آن فعالیت می‌کرده‌اند. افرادی که بیشترشان حکیم و فاضل بودند و اخلاق پسندیده‌ای داشتند.

اکنون نیز پس از گذشت سال‌ها همچنان این باور رایج است . پزشکان مقدس به شمار می‌روند و این سبب پیدایش بحرانی به نام پزشک‌سالاری در نظام بهداشت و درمان کشورها شده است. با اینکه در این سیستم هر فردی وظیفه و مسئولیت خود را می‌شناسد و به درستی انجام می‌دهد؛ اما حرف اول و آخر را هسر چند غلط، پزشک می‌زند. همچنین امروزه پزشکانی وجود دارند که مستبدانه با دیگر افراد این حوزه برخورد می‌کنند؛ از جمله این افراد پرستارانی هستند که از حدود ۹۰سال پیش در ارتباطی تنگاتنگ با پزشکان فعالیت می‌کنند و گروهی از آنان از رفتار برخی پزشکان در برخورد با پرستاران ناراضی‌اند. ایس‌عه خواهان نگاهی متوازن بین گروه‌های مختلف در نظام سلامت هستند تا با از بین رفتن پزشک‌سالاری، این رفتارها که در برخی مواقع ناشی از حس برتر بودن پزشکان است، برطرف شود. هر چند برخی کارشناسان عقیده دارند پیاده کردن اخلاقیات در پزشکی زمان بر است. هم‌زمان با مطرح شدن بحران اخلاقیات پزشکی، مباحثی مانند منشور حقوقی پرستاران نیز بیشتر مورد توجه قرار گرفته است.

امروزه با افزایش فرهنگ جوامع و افزایش بارعلمی پرستاران، رابطه ای منطقی و محترمانه بین این دو قشر برقرار است. از سوی دیگر مدیریت صحیح و مناسب در بیمارستان ها باعث برقراری محیطی آرام شود که هم به نفع بیمار است وهم به نفع پرستار. نوع و شکل روابط بین پزشکان و پرستاران در خارج از محیط کاری نیز می‌تواند در رابطه کاری آنها تاثیر گذار باشد.

در بررسی‌ای که در مورد روابط کاری بین پزشکان و پرستاران در نیجریه انجام شده بود بیشتر از پنجاه درصد شرکت‌کنندگان اعتقاد داشتند روابط اجتماعی ضعیف بین پرستاران و پزشکان در محیط غیر کاری، سبب اشکال در ارتباط این دو عنصر ارزشمند نظام سلامت در محیط کار می‌شود.

در آخر آنچه قضاوت را مشکل می‌کند، نظر بسیاری از پرستاران دیگر است که معتقدند مسئولان به علت وارد نشدن در فعالیت‌های اجرایی، هیچ‌گاه با برخوردهای نامناسب پزشکان در هنگام کار مواجه نبوده‌اند بنابراین بیشترشان منکر وجود رفتارهای ناپسند هستند . از سوی دیگر پرستاران نیز از بیم انواع تویب‌خ‌ها هیچ اعتراضی نمی‌کنند.

ارتباط پزشک و پرستار

میثم رضایی – واقعیت این است که تا دیدگاه جامعه نسبت به روابط پزشک و پرستار اصلاح نشود نباید از فیلمنامه‌نویس‌ها، گوینده‌ها، نویسنده‌ها و نقاش‌ها و… به عنوان انعکاس‌دهندگان افکار و نظریات جامعه انتظار داشت حرمت این دو قشر را حفظ کنند. از تاریخ بیستم جولای ۲۰۰۷ به مدت ده روز (۲۹ تیر تا ۸ مرداد ۱۳۸۶)، کنگره بین‌المللی Medical Management در شهر رم کشور ایتالیا برگزار شد. در یکی از مقاله‌هایی که در این کنگره تحت عنوان «مدیریت نیروی انسانی در بخش‌های بالینی» ارائه شد به ضوابط ارتباط پزشک و پرستار اشاره شده بود. در این مقاله آمده است:

«پزشک و پرستار باید از خندیدن با صدای بلند به نحوی که بیمار یا خانواده او مطلع شوند، حتی در موضوعات غیرمرتبط با بیمار، خودداری کنند. پرستار نباید در زمانی که پزشک حضور دارد به پرسشش بیمار پاسخ دهد مگر در صورتی که پزشک از او بخواهد. پرستار نباید دو پزشک شاغل در بخش بالینی را با یکدیگر مقایسه کرده و یکی را به بیمار پیشنهاد کند حتی در صورتی که بیمار از او بخواهد. پزشک نباید در مورد لباس، چهره، صدا و اندام پرستار اظهار نظر مثبت یا منفی کند. پزشک حق ندارد در مورد ساساعات کاری و شیفته‌های پرستاران اظهارنظر یا اعمال نفوذ نماید. حتی‌الامکان باید شسيفت‌های کاری پزشکان و پرستاران به صورت چرخشی و به وسیله رئیس بخش تنظیم شود. پرستار نباید در مورد نتیجه اقدام درمانی تجویز شده از سوی پزشک پیش‌بینی و اظهارنظر مثبت یا منفی کند…»
ارتباط بین پزشک و پرستار به عنوان یکی از موضوعات بحث اخلاق پزشکی در جهان مطرح شده است و مطالعات گسترده‌ای در این زمینه انجام شده و یا در حال انجام است. متأسفانه در کشور ما هنوز جای این مطالعات و این ضابطه‌ها خالی است.

شهروند درجه دو بیمارستان

امیرحسین رحمانی – کسانی که خارج از حرفه پزشکی فعالیت دارند با شنیدن نام پرستار به یاد عکس خانمی می‌افتند که با انگشت اشاره می‌کند: هیس! در واقع جایگاه پرستاران در مراکز درمانی از نگاه مردم تنها احساسی ارزیابی می‌شود. مردم نمی‌دانند جایگاه علمی

پرستار چیست. در این نوشته به چند دیدگاه غیرواقعی رایج در مورد پرستاران می‌پردازیم.
شاید بتوان حق مشارکت در درمان را مهم‌ترین حق بیمار دانست. این را صدیقه سالمی، معاون فنی سازمان نظام پرستاری، به من گفت. دومین نکته‌ای که خانم سالمی به آن اشاره می‌کرد احترامی است که پرستار باید به بیمار و همراهانش بگذارد و عزت‌نفس بیمار باید حفظ شود. پرستار حتی باید قوانین بخش (وقت غذا یا وقت خوردن دارو و یا حتی ساعت‌های ملاقات و…) را به بیمار و همراهانش بگوید. می‌پرسم چه زمانی بیمار حق اعتراض یا شکایت از پرستار را دارد؟ و خانم سالمی سه ویژگی برای کار پرستار تعریف می‌کند: «پرستار باید در محدوده شرح وظایفش کار کند، در مراقبت از بیمار حدکثر تلاش خود را به کار گیرد و از موازین علمی برای درمان استفاده کند. اگر پرستار در محدوده این سه ویژگی عمل نکند و قصوری از او سر بزند مشمول مجازات است و در غیر این صورت مسئول نیست. به طور مثال اگر به بیمار دارویی تزریق شود که عارضه داشته و این مسئله غیرقابل پیش‌بینی بوده است، در این مورد نمی‌توان پرستار را بازخواست کرد.

اما مسئله مهم این است که اگر پرستار خارج از شرح وظایفش کاری را انجام بدهد مثل بخیه زدن یا گچ‌گیری که کار پرستار نیست و قصوری از او سر بزند، مداخله در کار پزشک محسوب می‌شود و برای پرستار مشکل‌زا خواهد شد.»
پرستاری با اعمال شاقه

پرسداری با اعمال شاقه

مهديه آقامانی – اینجاداستان با کشورهای دیگر دنیا خیلی متفاوت است. حتی با جرأت می‌توانی بگویی که میزان حقوق یک پرستار در کشورهای دیگر در برابر ایران است. در آمریکا، کانادا و استرالیا پرستاران دومین یا سومین میزان حقوق در کشور را می‌گیرند. حقوق ماهانه یک پرستار در آمریکا حدود ۴ تا ۵ هزار دلار یعنی حدود ۴ تا ۵ میلیون تومان در نظر گرفته می‌شود که البته در بخش‌های مختلف این میزان فرق می‌کند.

وقتی دقیق‌تر بررسی می‌کنی، می‌بینی ساعت‌کاری پرستاران با اینجا تفاوت چندانی ندارد، اما نسبت پرستار به تخت و شرایط کاری خیلی متفاوت است. استانداردهای پرستاری می‌گوید به ازای هر یک تخت ۱/۵ تا ۲ نفر پرستار و به ازای هر پزشک سه پرستار نیاز داریم. در حالی که در کشور ما برای ده بیمار یک پرستار وجود دارد و در مواقعی که کمبود نیرو وجود دارد، شرایط از این هم بدتر است. شرایط وقتی بدتر

پرونده

Special Report

این یک دفتر پرستاری است

بقیه از صفحه اول– پرستاری در واقع یک حرفه تخصصی با نقش‌های چندگانه و وظایف عمومی و اختصاصی مختلف است. طبق تعریف، پرستار به منظور حفظ و ارتقای سطح سلامت و رفاه اجتماعی مددجویان در پنج سطح انجام وظیفه می‌کند: اول: خانواده، مدرسه، کارخانه و… دوم: مراکز بهداشتی و درمانی، سوم: بیمارستان‌ها و کلینیک‌های عمومی و تخصصی، چهارم: مراکز فوق تخصصی و پنجم: مراکز توانبخشی، فعالیت‌ها و مداخلات پرستار در این سطوح به سه دسته تقسیم می‌شود: الف) مستقل، فعالیت‌هایی که بر اساس بررسی و شناخت و تشخیص پرستار انجام می‌شود.

ب) غیرمستقل، فعالیت‌هایی که بنا به تجویز پزشک و سایر اعضای تیم بهداشتی انجام می‌شود. ج) بینابینی، فعالیت‌هایی که پرستار با همراهی و مشارکت سایر اعضای تیم مراقبت بهداشتی، انجام می‌دهد.از وظایف مهم پرستاران، جلب اعتماد مددجو و شناخت وضعیت او، برنامه‌ریزی اقدام‌های مراقبتی، نظارت بر حسن اجرای اقدام‌های مراقبتی، راهنمایی و مشاوره با مددجو و … است.

و دیگران!

غیر از سمت‌هایی که عنوان شد، پرسنل دیگری نیز در دفتر پرستاری خدمت می‌کنند.

تیم بیماری که شامل بهیبار و کمک بهیبار است. تکنسین و کاردان اتاق عمل که وظیفه بررسی وضعیت تجهیزات و لوازم اتاق عمل و آماده کردن ملزومات آن و نیز همکاری با پرسنل اتاق عمل در عین عمل جراحی و بعد از آن را برعهده دارد.

تکنسین و کاردن هوشبری، بیماربر و منشی بخش نیز از دیگر عوامل پرستاری در بخش‌های مختلف بیمارستان هستند.

یک اعتراف کوچک!

پاشا نهرینی – برای هر آدمی پیش می‌آید. منظورم همان وقت‌هایی است که ساعت ناگهان از کار می‌افتد. اینچور اتفاقا هیچ وقت از یاد آدم پاک نمی‌شود. هر چند سال هم که گذشته باشد. بعضی‌ها زندگی‌شان پر از لحظه‌هایی است که توی ساعت جا نمی‌شود. مثل «ادوارد بلوم» توی «Big fish». گیم که خیلی از ماجراهایش فقط به درد قصه‌ها می‌خورد. خیلی‌ها هم سرجمع توی تمام عمرشان یکی دیوار بیشتر زمان نایستاده است. مثل پیرمرد فانوس‌بان توی قصه شازده کوچولو. باری، به گمان من دیدن فرشته هم می‌تواند یکی از این اتفاق‌ها باشد. راستش من توی زندگی‌ام سه بار فرشته دیده‌ام. دو بار اولش را اصلا نمی‌توانم تعریف کنم. یعنی قول داده‌ام! دوستم می‌گفت ارزش هر آدمی به اندازه قول‌هایی است که پایشان ایستاده. فرشته سومی اما آنقدر سرش شلوغ بود که موقع تحویل شیفت یادش رفت از من قولی بگیرد. دیدن فرشته‌ها آداب خاصی ندارد. بدون آنکه دنبالشان برگدی ناگهان جلوی چشمت سبز می‌شوند. این اتفاق هر موقعی ممکن است پیش بیاید. صبح، ظهر، عصر، حتی سه بعد از نصف شب. درست مثل آخرین باری که یک فرشته را با چشم‌های خودم دیدم. آن شب توی

بخش خون بیمارستان علی‌اصغر کشیک بودم. هانیه هنوز نمرده بود. بیدار بود و داشت دارو

می‌گرفت. تنگی نفس نمی‌گذاشت یک دقیقه هم چشم‌هایش به هم بیاید. باید علایم حیاتی‌اش را هر چهار ساعت چارت می‌کردم. وارد اتاق که شدم، فرشته سلام کرد. مادر هانیه نشسته روی میل خوابش برده بود.آن طرف تخت، فرشته آرام طوری که تنها هانیه می‌شنید، داشت از روی کتاب قصه سیندرلا را برایش می‌خواند.

در نظر گرفته می‌شود و شرح وظایف پرستار هم کاملاً ذکر شده است.
« شاید بتوان حق مشارکت در درمان را مهم‌ترین حق بیمار دانست». این را صدیقه سالمی، معاون فنی سازمان نظام پرستاری، به من گفت. دومین نکته‌ای که خانم سالمی به آن اشاره می‌کرد احترامی است که پرستار باید به بیمار و همراهانش بگذارد و عزت‌نفس بیمار باید حفظ شود. پرستار حتی باید قوانین بخش (وقت غذا یا وقت خوردن دارو و یا حتی ساعت‌های ملاقات و…) را به بیمار و همراهانش بگوید. می‌پرسم چه زمانی بیمار حق اعتراض یا شکایت از پرستار را دارد؟ و خانم سالمی سه ویژگی برای کار پرستار تعریف می‌کند: «پرستار باید در محدوده شرح وظایفش کار کند، در مراقبت از بیمار حدکثر تلاش خود را به کار گیرد و از موازین علمی برای درمان استفاده کند. اگر پرستار در محدوده این سه ویژگی عمل نکند و قصوری از او سر بزند مشمول مجازات است و در غیر این صورت مسئول نیست. به طور مثال اگر به بیمار دارویی تزریق شود که عارضه داشته و این مسئله غیرقابل پیش‌بینی بوده است، در این مورد نمی‌توان پرستار را بازخواست کرد.

اما مسئله مهم این است که اگر پرستار خارج از شرح وظایفش کاری را انجام بدهد مثل بخیه زدن یا گچ‌گیری که کار پرستار نیست و قصوری از او سر بزند، مداخله در کار پزشک محسوب می‌شود و برای پرستار مشکل‌زا خواهد شد.»
پرستاری با اعمال شاقه

پرسداری با اعمال شاقه

است. می‌توان گفت پرستاران این بخش به نوعی استثمار می‌شوند. پرستاران ششاغل در بیمارستان‌های خصوصی بدترین شرایط کاری را دارند. به طور مثال حرفه پرستاری در بخش دولتی از مشاغل سخت و زیان‌آور محسوب می‌شود اما این امتیاز در بخش خصوصی برای پرستاران وجود ندارد. دلیل آن هم به قانون استخدام برمی‌گردد. چرا که این قانون در بخش دولتی و خصوصی متفاوت است. علاوه بر آن، به علت وجود قراردادهای موقت سه ماهه تا یک ساله در بخش خصوصی، پرستاران شاغل در این بخش آشنا نشناختن؟

– ولایت امیرالمؤمنین (ع): ۵۰ جمله
– ولایت ائمه (ع): ۱۰ جمله
– فضایل امیرالمؤمنین (ع): ۲۰ جمله
– حکومت حضرت مهدی (ع): ۲۰ جمله
– شیعیان اهل بیت (ع) و دشمنان ایشان: ۲۵ جمله
– بیعت با امیرالمؤمنین (ع) و امام زین العابدین (ع): ۱۰ جمله
– قرآن و تفسیر آن: ۱۲ جمله
– حلال و حرام و واجبات و محرمات: ۲۰ جمله
– ذمّه، آمار کلمات و اسماء به کار رفته در خطبه که اهمیت آنها را جلوه‌گر می‌کند:
– نام امیرالمؤمنین (ع) چهل بار به صراحت به عنوان «علی» آمده است.
– کلمه «ائمه» ده بار به صراحت آمده است.
– نام امام زمان (عج) چهار بار به عنوان «مهدی» (ع) ذکر شده است.
به علاوه موارد بسیار دیگری که به صورت ضمیر یا اشاره یا عطف آمده و مطالب بسیاری درباره حضرت مهدی (ع) نقل شده است.
سوم، آمار آیات قرآنی که به عنوان شاهد و یا برای تفسیر در خطبه به کار رفته‌اند. استنباط به آیات قرآن در بسیاری از فرازهای خطبه از نکات بارز و شاخص آن محسوب می‌شود.آیاتی که در خطبه غدیر به عنوان شاهد یا تفسیر مطرح شده‌اند. پنجاه مورد است که اهمیت این سند بزرگ اسلام را بیشتر جلوه‌گر می‌کند. شایان ذکر است بیش از ده آیه از آیات فوق در همان ایام واقعه غدیر نازل شده است. آیاتی نظیر: «رسول ما، آنچه را از سوی پروردگارت بر تو نازل شده ابلاغ کن» (مائده/۶۷). آیه «امروز دین شما را کامل و نعمت را بر این طریق نمودم و راضی شدم که اسلام دین شما باشد» (ماده/۳) و نیز آیه «سؤال کرد پرسشگری از عذاب واقع‌شونده…» (معاراج/۱) اینها آمار مختصری از نکات مهم خطابه بود ولی به طور حتم با مطالعه و بررسی دقیق‌تر خطبه می‌توان آمارهای جالب‌تری نیز از این واقعه مهم تاریخی به دست آورد و به نکات دقیق‌تری از آن پی برد. آری، خداوند مردم را به چنین وجودهای نورانی سپرده و خواسته است مردم او را از این طریق عبادت کنند و هدایت را به وسیله ایشان بگیرند بنابراین از هر طریق دیگری که باشد در پیشگاه خداوند مردود است.
امیرالمؤمنین (ع)در این باره می‌فرماید: «ولایت خداوند از طریق ولایت من شناخته می‌شود و عداوت خداوند نیز از راه عداوت با من شناخته می‌شود. بنابراین ولایت من، کمال دین و رضایت خداوند تبارک و تعالی خوانده شده است.»
بحرالانوار، ج ۵، ص ۳۲۱

پرونده

مرتری جلالی فخر

فرشتگان شهپر

نگاهی به مشهورترین پرستاران تاریخ

•فلورانس نایتینگل؛ به رسم احترام!

نمی‌توانی از پرستاری صحبت کنی و از او چیزی ننویسی. کسی که گاهی وقت‌ها نامش برابر واژه پرستاری می‌شود؛ فلورانس نایتینگل. پرستار انگلیسی که در قرن ۱۹ و در جریان جنگ‌های کریمه پایش را به دنیای مراقبت از بیماران گذاشت. دنیایی که به تعریف او دنیای ایثار و فداکاری بی‌پایان است.

•کلارا Barton؛ بانوی صلیب سرخ!

ننام او نیز به اندازه نایتینگل با پرستاری آمیخته و بیشتر شهرت را به دلیل تلاش‌هایش برای تشکیل سازمان صلیب‌سرخ آمریکا به دست آورده است. وقتی فهمید علت مرگ بیشتر کسانی که در جنگ می‌میرند نبودن مراقبت‌های پزشکی کافی است، شوکه شد و به همین دلیل از آن زمان به بعد در تمام جنگ‌ها به عنوان پرستار حضور یافت. با اینکه قبل از آن هیچ چیز از پرستاری نمی‌دانست.

•دورتر آیلنده دیکس؛ شبیه اژدها!

او به نام «دیکس داراکولا» مشهور بود. این

لقب را مسئولان ارتش برای پیگیری مداومی که برای تغییر قوانین سخت‌گیرانه پرستاران ارتش داشت به او داده بودند. او در حقیقت مسئول پرستاران در جنگ‌های داخلی بود و سال‌ها در برابر رفتارهای ناجوانمردانه‌ای که نسبت به بیماران و زندانیان انجام می‌شد، مبارزه کرد. در کنار این تلاش‌ها باعث ایجاد تغییر جدی در وضعیت بیمارستان‌های بیماران روانی نیزشد.

•والث یتمن؛ پرستار شاعر!

گرچه بیشتر شهرتش را از شاعری و نویسندگی رمان به دست آورده است اما بدون شک او یکی از مشهورترین پرستاران تاریخ یا حداقل مشهورترین پرستار مرد است. او زمان بسیاری را به عنوان پرستار داوطلب در جبهه‌های جنگ گذراند. درست از وقتی که برادرش در یکی از همین جنگ‌ها مجروح شد.